

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

2 (396)

MARCH – APRIL 2022

ALMATY, NAS RK

Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы «ҚР ҰҒА Хабаршысы» ғылыми журналының Web of Science-тің жаңаланған нұсқасы Emerging Sources Citation Index-те индекстелуге қабылданғанын хабарлайды. Бұл индекстелу барысында Clarivate Analytics компаниясы журналды одан әрі the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index және the Arts & Humanities Citation Index-ке қабылдау мәселесін қарастыруда. Web of Science зерттеушілер, авторлар, баспашылар мен мекемелерге контент тереңдігі мен сапасын ұсынады. ҚР ҰҒА Хабаршысының Emerging Sources Citation Index-ке енуі біздің қоғамдастық үшін ең өзекті және беделді мультидисциплинарлы контентке адалдығымызды білдіреді.

НАН РК сообщает, что научный журнал «Вестник НАН РК» был принят для индексирования в Emerging Sources Citation Index, обновленной версии Web of Science. Содержание в этом индексировании находится в стадии рассмотрения компанией Clarivate Analytics для дальнейшего принятия журнала в the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index и the Arts & Humanities Citation Index. Web of Science предлагает качество и глубину контента для исследователей, авторов, издателей и учреждений. Включение Вестника НАН РК в Emerging Sources Citation Index демонстрирует нашу приверженность к наиболее актуальному и влиятельному мультидисциплинарному контенту для нашего сообщества.

NAS RK is pleased to announce that Bulletin of NAS RK scientific journal has been accepted for indexing in the Emerging Sources Citation Index, a new edition of Web of Science. Content in this index is under consideration by Clarivate Analytics to be accepted in the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index, and the Arts & Humanities Citation Index. The quality and depth of content Web of Science offers to researchers, authors, publishers, and institutions sets it apart from other research databases. The inclusion of Bulletin of NAS RK in the Emerging Sources Citation Index demonstrates our dedication to providing the most relevant and influential multidiscipline content to our community.

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2022

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2022

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASYMOVA Alma Yessimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2022

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 2, Number 396 (2022), 287-299
<https://doi.org/10.32014/2022.2518-1467.287>

UDC 334.722.2

**B. Zhakupova^{1*}, M. Toktarova¹, A. Ibrasheva¹, Sh. Nurgalieva¹,
K. Satymbekova²**

¹K. Zhubanov *Aktobe Regional University*, Aktobe, Kazakhstan;

²M. Auezov *South-Kazakhstan University*, Shymkent, Kazakhstan.

E-mail: bakitgul_75kz@mail.ru

RISK MANAGEMENT TACTICS AND STRATEGIC DIRECTIONS IN THE ENTERPRISE

Abstract. In a market economy, the complexity and diversity of ensuring the financial stability of an enterprise, the intensity and dynamism of economic processes require enterprises to maximize the use of opportunities at the level of their assigned functions. In conditions of high financial stability and liberalization, economic growth is hindered by a slow process of market change at the enterprise level. The effective functioning of enterprises as the basis of market structures is hindered by the lack of a risk management strategy and focus on short-term results, insufficient knowledge of market conditions, low level of management and insufficient training of managers and specialists. Therefore, the main task of today is to raise and develop the risk of national enterprises to the level of countries with developed market economies by developing strategies and tactics for managing them.

In the economic literature, works began to appear that analyze these problems and reflect the basis for the development of risk management at the enterprise. At the current stage of development, it is very important to use a risk management strategy to ensure the Sustainable Development Goals of enterprises. The need for competitive and innovative solutions to problems in the tactics and strategy of financial management of the enterprise determines the relevance of the research work. One of the most acute issues in the country is the competitiveness of national enterprises and their entry to the world level. Therefore, the consideration of the concept and theoretical essence of risk as the main driving element of the Enterprise, their classification and evaluation,

specifics, complexity of risk management is of actual practical importance today, which, in turn, became the basis for determining the research topic.

Key words: risk, tactics, strategy, cost, planning, forecasting, budget, costs, revenue, analysis.

**Б.А. Жакупова^{1*}, М.А. Токтарова¹, А.Ж.Ибрашева¹,
Ш.Т.Нурғалиева¹, К.Б. Сатымбекова²**

¹Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті,
Ақтөбе, Қазақстан;

²М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті,
Шымкент, Қазақстан.

E-mail: *bakitgul_75kz@mail.ru*

КӘСІПОРЫНДА ТӘУЕКЕЛ-МЕНЕДЖМЕНТТІҢ ТАКТИКАСЫ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТТАРЫ

Аннотация. Нарықтық экономикада кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етудің күрделілігі мен алуан түрлілігі, шаруашылық үдерістердің қарқындылығы және серпінділігі кәсіпорындардан жүктелген қызметтері деңгейінде мүмкіндіктерді барынша пайдаланылуын талап етеді. Қазіргі экономикалық даму жағдайында шаруашылық жүргізу нысандарында тәуекел менеджментінің тактикасы мен стратегияларының жүргізілуі мен оның нәтижелерін кәсіпорынның экономикалық саясатындағы негізгі мәселелердің бірі ретінде қарау керек. Нарықтық құрылымдардың дамуы кезінде тәуекел бойынша туындайтын мәселелер кәсіпорын қызметіндегі жылдам шешуді қажет ететін қызмет болып табылады. Қаржылық тұрақтылық пен ырықтандырудың жоғары дәрежесі жағдайларында экономикалық өсуге кәсіпорындар деңгейінде нарықтық өзгерістердің баяу үдерісі кедергі болады. Кәсіпорындардың нарықтық құрылымдардың негізі ретінде, тиімді қызмет етуіне тәуекел менеджментінің стратегиясының болмауы мен қысқа мерзімді нәтижелерге бағытталуы, нарық конъюктурасын жеткілікті деңгейде білмегендігі, менеджменттің төмен деңгейі және басшылар мен мамандардың жеткіліксіз дайындығы кедергі жасайды. Сондықтан бүгінгі күннің негізгі міндеті – ұлттық кәсіпорындардың тәуекелін басқарудың стратегиясы мен тактикасын жасау арқылы дамыған нарықтық экономикасы бар елдердің деңгейіне дейін көтеру және дамыту.

Экономикалық әдебиеттерде аталған мәселелерді талдайтын және кәсіпорында тәуекел менеджментін дамытудың негізін көрсететін

еңбектер пайда бола бастады. Қазіргі даму кезеңінде кәсіпорындардың тұрақты даму мақсаттарын қамтамасыз ету үшін тәуекелді басқару стратегиясын қолдану өте маңызды. Кәсіпорынның қаржылық менеджменті тактикасы мен стратегиясындағы мәселелердің бәсекелестік және инновациялық тұрғыда шешуді қажетсінуі зерттеу жұмысының өзектілігін айқындай түседі. Негізінде, ғылыми әдебиеттерде көбінесе қаржылық басқаруға қатысты мәселелеріне көп көңіл бөлінеді, ал тәуекелдерді басқаруда кешенді зерттеуге қатысты мәселелерді қарастыру жеткілікті түрде зерттелмей қалып отыр. Елімізде ұлттық кәсіпорындардың бәсекеге қабілеттілігі және олардың әлемдік деңгейге шығуы өткір мәселелердің бірі болып отыр. Сондықтан кәсіпорынның негізгі қозғаушы элементі ретінде тәуекел түсінігі мен теориялық мәні, олардың жіктелінуі мен бағалануы, ерекшелігі, тәуекелді басқару күрделілігі мәселелерін қарастыру бүгінгі күнде өзекті іс-тәжірибелік маңызға ие, ал бұл, өз кезегінде, зерттеу тақырыбын анықтауға негіз болды. Кәсіпорында стратегиялық басқару жүйесіндегі күрделі кезең – қабылданған қаржылық стратегияның жүзеге асуын басқару болып табылады. Батыстық беделді маман – менеджерлердің бір ауыздан келген шешімдері бойынша, стратегиялық басқару аймағында кәсіпорынның стратегиялық бағдарламасын қалыптастыру, оның тәжірибеде жүзеге асуын қамтамасыз етуге қарағанда әлдеқайда жеңіл екенін айтады. Сондықтан, кәсіпорынның қаржылық стратегиясын жүзеге асыруға стратегиялық кезеңнің соңғы уақыттарына көп көңіл бөлуі тиіс.

Түйін сөздер: тәуекел, тактика, стратегия, өзіндік құн, жоспарлау, болжау, бюджет, шығын, табыс, талдау.

**Б.А. Жакупова^{1*}, М.А. Токтарова¹, А.Ж. Ибрашева¹,
Ш.Т. Нургалиева¹, К.Б. Сатымбекова²**

¹Актюбинский региональный университет им. К. Жубанова,
Актобе, Казахстан;

²Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова,
Шымкент, Казахстан.

E-mail: bakitgul_75kz@mail.ru

ТАКТИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация. Сложность и многообразие обеспечения финансовой устойчивости предприятия в рыночной экономике, интенсивность

и динамичность хозяйственных процессов требуют от предприятий максимального использования возможностей на уровне возложенных функций. В условиях современного экономического развития проведение тактик и стратегий риск-менеджмента в формах хозяйствования и его результаты следует рассматривать как один из основных вопросов экономической политики предприятия. Проблемы, возникающие в связи с риском, при развитии рыночных структур, являются деятельностью, требующей быстрого решения для функционирования предприятия. В условиях высокой степени финансовой устойчивости и либерализации экономическому росту препятствует медленный процесс рыночных изменений на уровне предприятий. Эффективному функционированию предприятий как основы рыночных структур препятствуют отсутствие стратегии риск-менеджмента и ориентация на краткосрочные результаты, недостаточное знание конъюнктуры рынка, низкий уровень менеджмента и недостаточная подготовка руководителей и специалистов. Поэтому основная задача сегодняшнего дня – поднять и развить национальные предприятия путем разработки стратегии и тактики управления рисками до уровня стран с развитой рыночной экономикой.

В экономической литературе стали появляться работы, анализирующие указанные проблемы и отражающие основы развития риск-менеджмента на предприятии. На современном этапе развития очень важно использовать стратегию управления рисками для обеспечения целей устойчивого развития предприятий. Необходимость конкурентного и инновационного решения проблем в тактике и стратегии финансового менеджмента предприятия определяет актуальность исследовательской работы. В принципе, в научной литературе в основном большое внимание уделяется вопросам, связанными с управлением финансами, а рассмотрение вопросов, связанных с комплексным исследованием в управлении рисками, остается недостаточно изученным. Одной из острых проблем в стране является конкурентоспособность национальных предприятий и их выход на мировой уровень. Поэтому рассмотрение вопросов понятия и теоретического значения риска как основного движущего элемента предприятия, их классификации и оценки, специфики, сложности управления риском имеет актуальное на сегодняшний день практическое значение, что, в свою очередь, послужило основой для определения темы исследования. Сложным этапом в системе стратегического управления на предприятии является управление реализацией принятой финансовой стратегией. По мнению авторитетных западных специалистов – менеджеров, формирование стратегической программы предприятия в области стратегического

управления намного проще, чем обеспечение её практической реализации. Поэтому необходимо уделять большое внимание завершающему стратегическому периоду реализации финансовой стратегии предприятия.

Ключевые слова: риск, тактика, стратегия, себестоимость, планирование, прогнозирование, бюджет, затраты, доход, анализ.

Introduction. In the 2012 Address of the First President of the Republic of Kazakhstan N.A. Nazarbayev “Socio-economic modernization - the main direction of development of Kazakhstan”, in the 2012 Address Strategy Kazakhstan-2050” a new political direction”, as well as In other documents, one of the main directions is the development of the financial sector, entrepreneurship. This, in turn, leads to the development of financial management in the enterprise.

The main objectives of risk management policy in the enterprise are: creation of an effective integrated system as an element of management and an integrated risk management process, as well as continuous improvement of activities based on a unified approach to risk management procedures and methods; ensuring acceptance of acceptable risks adequate to the scope of activities; identification of mobility and ensuring effective risk management. The policy is aimed at achieving the following objectives: introduction and improvement of a risk management system that will prevent potential adverse events and reduce their impact; ensuring a continuous coordinated process of risk management based on timely identification, assessment, analysis, monitoring and control to achieve the set goals; creation of a full-fledged risk management process for making appropriate decisions; increase the efficiency of use and distribution of resources; prevention of costs by improving the efficiency of activities that provide protection of assets and equity; ensuring the efficiency of business processes, the reliability of external and internal reporting and assistance in compliance with the law (Maysigova et.al, 2020; Bocharova).

The main part. Risk management in the enterprise is a stable, dynamic and continuous process. The joint risk management system of the enterprise is aimed at identifying a wide range of risks and comprehensive consideration of these risks. This, in turn, contributes to a more complete picture of existing risks and improves the quality of risk analysis. In general, the company’s risk management situation is poor, but it is very important for the company to increase the effectiveness of risk management without stopping at this level. “LLL” LLP, which is under analysis, is in a poor financial position during the period under review. Therefore, the company must first take measures to

effectively manage its finances. To do this, the company must first sell part of the fixed assets that are not working. In order to restore the solvency of the enterprise, the enterprise should implement the following measures: sale of part of the immovable property; getting rid of excess inventory; increasing the authorized capital; obtaining long-term loans and loans for replenishment of working capital; development and implementation of a program to reduce costs; improving asset management; obtaining state financial assistance from budgets of various levels, sectoral and intersectoral extra-budgetary funds on a non-refundable or repayable basis.

An important role in the tactical management paradigm is played by the differentiation of development strategies by enterprise levels. In such a management system, there are three main types of strategies: corporate strategy, functional strategies, and strategies of individual business units (business units). One of the important directions is the formation of a model of financial tactics of asset management of the enterprise. This model should fully reflect all segments of each dominant area (direction) of financial development of the enterprise. For the integration of prices on the general dominance, the “weight” is set according to the factors of the individual segment. The factors of each segment are arranged according to the degree of impact on the future financial development of the enterprise. The form of the model of the principle of strategic financial development of the enterprise is shown in Table 1 (Brigham et.al, 2009; Madiyarova et.al, 2009; Kovalev et.al, 2010).

Table 1 - Form of the model of the principle of working capital management of the enterprise

№	Dominant areas and segments of strategic financial development of the enterprise
1	1. The potential for the formation of financial resources of the enterprise 1.1. Potential for the formation of own financial resources from internal sources 1.2. Potential for the formation of own financial resources from external sources 1.3. Potential to attract borrowed financial resources
2	2. Efficiency of placement and use of financial resources of the enterprise 2.1. The level of efficiency in the use of equity 2.2. Level of efficiency of asset use 2.3. Level of efficiency of investment use
3	3. The level of financial security of the enterprise 3.1. Solvency level 3.2. Level of financial stability 3.3. The level of financial risks and the effectiveness of its neutralization 3.4. Level of balance and synchronization of cash flows 3.5. Opportunity for effective implementation of the financial category in the context of the crisis

4	4. The level of quality of financial management of the enterprise 4.1. Level of specialization of financial managers 4.2. The level of breadth and completeness of the database for making financial decisions 4.3. The level of financial managers' ability to use modern technical means, advanced financial technologies and tools 4.4. Effectiveness of the organizational structure of financial management 4.5. Level of organizational culture of financial managers
---	--

Methodology. Risk assessment is aimed at presenting a general picture of existing risks by performing differentiation to identify “weak” areas of activity. This process allows us to evaluate the methods used and key risk management procedures. The possibility of implementing risks and assessing the possible impact of risks provides an opportunity to develop an understanding of risks and provides the necessary information base for making decisions on the need for appropriate and cost-effective strategies for managing real risks, as well as risk reduction. The risk assessment process is carried out in order to identify significant risks that negatively affect the company’s activities and achieve strategic goals and objectives. Based on the results of the model of tactical financial position of the enterprise, the relationship between factors of the external and internal environment is established in the final part of tactical financial analysis. To establish such links, you can use the following matrix in the directions of the financial development strategy (Figure 1).

		Position of the internal financial environment		
		"Strong»	"Neutral »	"Weak»
Impact of the external financial environment	Opportunities	F-1 "Power and opportunities»	F-2 "Stability and opportunities»	F-3 "Weaknesses and opportunities"
	Treatments	F-4 "Strengths and threats"	F-5 "Stability and threats"	F-6 "Weaknesses and threats"

Figure 1 - Model of tactical financial position of the enterprise

The combination of internal and external individual factors of the financial environment allows to differentiate the tactical possibilities of possible financial development of the enterprise. A comprehensive assessment of the tactical financial position of working capital management of the enterprise integrates the results of the analysis of all types of financial environment in the formation of the enterprise. The implementation of such an assessment allows you to: identify the main features of the financial activities of the enterprise and determine its financial appearance; evaluate the results achieved in the management of financial activities of the enterprise; to identify problem areas

of development of the enterprise in the management of financial activities of the enterprise; assess future opportunities for financial development of the enterprise, taking into account internal and external environmental factors; identify initiatives of the financial strategy of the enterprise.

The main results and conclusions of the risk management process in the enterprise are presented in the form of regular reporting of risk response activities. On the basis of regular risk reporting, control over the implementation of current risks and risk response measures is carried out. Information and communication in the enterprise provide the participants of the risk management process with accurate and timely information about the risks and increase the level of information about the methods and tools for risk management. Relevant information is identified, established and provided in a form and within a period that allows employees to perform their duties effectively.

An entity may disseminate information on risk management to companies, lenders, external auditors, agencies and other interested parties (including as part of the annual report). However, the level of detail of the published information should correspond to the specifics and scope of the enterprise. The company monitors the effectiveness of the risk management system (including management methods and risk management tools). If necessary, measures will be taken to modify and model the effectiveness of this system. Monitoring activities are organized on a regular basis once a year.

The company monitors the effectiveness of the risk management system and monitors its risks in accordance with the basic principles, policies and rules approved in the prescribed manner. A business with an integrated risk management system is an important part of the process, which assesses the existence of the system and the implementation of its components. Monitoring regularly monitors the implementation of policies, procedures and activities of the risk management system and the implementation of targeted inspections. The scope and frequency of targeted inspections depend on risk assessment and the effectiveness of regular monitoring. Strategic management of the financial activities of the enterprise has a targeted nature, that is, it considers ways to achieve certain goals. Although clearly defined for the future, strategic goals are a powerful tool for improving the efficiency of financial activities in the long run, as well as the basis for management decisions in all areas of financial development of the enterprise.

One of the most important measures in risk management in the management of enterprises is the need for new planning, implementation of strategic plans. Therefore, the concept of «strategic planning» has acquired a new corporate meaning: in a market economy there is only anti-crisis planning, but the

implementation of the strategy, increasing the competitiveness and efficiency of domestic enterprises is associated with expanding the role and activities of the state in the economy. Thus, one of the main conditions that determine the importance of the formation of a financial strategy is a radical change in the objectives of the operational activities of the enterprise in connection with the newly opened commercial opportunities. In the implementation of such goals, changes in the production range, the introduction of new production technologies, the development of new markets for products, etc. necessary (Blank et.al, 2011; Bakhramova et.al, 2011; Kulpybaev et.al, 2011; Mikhel et.al, 2012).

The formation of financial strategies is important for the effective development of the enterprise. Its significance is as follows:

1. The developed financial strategy provides economic and social development of the general long-term and financial purposes.

2. It allows you to accurately assess the financial capabilities of the enterprise, maximize the internal financial potential and actively maneuver financial resources.

3. It ensures the real implementation of new investment opportunities arising from the processes of dynamic changes in environmental factors.

4. The formation of a financial strategy can take into account the possible development options of external environmental factors that can not be controlled by the enterprise and try to minimize the negative aspects that may affect the activities of the enterprise.

5. Reflects the comparative advantages of the enterprise in comparison with its competitors in the financial activity.

6. Availability of financial strategy provides a clear link between the strategic, current and operational financial management of the enterprise.

7. Ensures the implementation of the appropriate mentality of financial behavior in making important financial strategic decisions of the enterprise.

8. In the system of financial strategies, the essence of the main criteria for the selection of important financial management decisions is formed.

9. The existing financial system is one of the key to changing the overall organizational structure of the management and organizational culture of the enterprise.

In order to ensure an acceptable level of risk, the selection of risk response methods and development of an action plan for managing complex risks include the following measures::

- 1) Risk Reduction – exposure to risk by using preliminary measures and planning actions in the context of risk implementation. It includes changing the degree of possibility of implementing risk in the direction of

reduction and changing the causes of its occurrence or consequences from the implementation of risks in order to reduce the level of possible losses;

2) Risk acceptance, that is, indicating that the level of this risk is acceptable for the enterprise, the enterprise accepts the possibility of its occurrence. It is also possible to take the remaining risk after taking measures to minimize the risk;

3) Risk Transfer – partial risk transfer, including the transfer/distribution of risks to the other party or the use of various mechanisms (conclusion of contracts, insurance agreements, etc.) that allow the distribution of responsibilities and obligations;

4) Risk evasion – getting rid of the risk by making a decision against continuing or taking an action that is a source of risk.

Risk reduction includes measures aimed at:

1) prevention of losses-reduction of the possibility of real risk (loss);

2) cost control-reducing the amount of losses in case of risk occurrence;

3) diversification – risk allocation in order to reduce the potential impact of risk.

Methods of Risk Reduction and control involve the implementation of procedures and processes aimed at reducing the possibility of risk occurrence at the enterprise. Methods of minimizing and controlling financial risks of the enterprise include setting limits on the level of risk accepted in accordance with internal regulatory documents. The results of the conducted research, methodology, classification, as well as assessment allow us to draw conclusions and recommendations for improving the strategy and tactics of risk management of the enterprise. Risk is a complex and multi-faceted category. The risk of financial management is explained by the risk of possible losses arising from various natural phenomena and the specifics of the enterprise's activities.

As a **result** of its actions, the enterprise is exposed to a wide variety of risks. Such risks are classified according to the time of occurrence, place of occurrence, internal, external factors, and many other criteria. All types of risk are interrelated. Therefore, a change in one type of risk causes changes in other types of risk. For these reasons, it is difficult for an enterprise to analyze each type of risk, determine its relationship with other types of risk. Risk management is a system of risk management and management of Economic, more precisely, financial relations arising in the process of this management. Risk management consists of management strategies and tactics. The management strategy is explained by the methods and directions of using funds to achieve the goals set. This method corresponds to a certain set of rules and restrictions for making a decision. Tactics-specific methods and approaches

to achieve goals set in specific situations. The task of management tactics is to choose the most optimal solution and optimal management methods and methods in a given economic situation.

Strategic planning is considered a necessary tool for making managerial decisions. Its main task is to adequately provide the newly introduced in the organization. Strategic planning includes four types of management activities: resource allocation, adaptation to the external environment, internal coordination, and organizational strategic forecasting. Coordination in risk management is explained by the complexity of the work of all links of the risk management system, the management apparatus and all specialists. The main method of risk assessment is a comprehensive analysis of the financial condition of the enterprise, analysis of its financial stability and solvency.

Discussion. From the calculations, it is possible to determine that the rating value of LLP “LLL” in 2017 was less than 1, that is, the financial condition of the enterprise was unsatisfactory. In 2018, on the contrary, the financial condition of the enterprise is good, as can be seen from the fact that the rating value increased by 0.74 to 1.94. In 2019, despite the decline in liquidity and solvency indicators, the company managed to maintain a satisfactory level of financial condition. According to the study, the company is likely to go bankrupt in 2017, the situation will improve by 2018, and in 2019 there is a risk of bankruptcy at a low level. The analysis and assessment shows that it is very important to determine the risk of bankruptcy of the enterprise. The company considers corporate governance as a tool to increase the efficiency of “LLL” LLP, strengthen its reputation and reduce the cost of raising capital. “LLL” LLP considers the relevant system of corporate governance as its contribution to ensuring the rule of law in the Republic of Kazakhstan, and as a factor determining its place in the modern economy, in the enterprise as a whole (Esengeldin et.al, 2011; Dyusembaev, 2009; Imanbayeva, 2009).

Conclusion. Thus, in order to stabilize the situation of the enterprise under study, it is necessary to take the following measures: to bring the current liquidity ratio to a normal level and thereby restore the solvency of the enterprise; reduction of receivables; expansion of fast-moving services through effective market research; sale of fixed assets that are not needed; attraction of long-term financial investments; consider ways to attract long-term loans. Strategic management of the financial activities of the enterprise has a targeted nature, that is, it considers ways to achieve certain goals. Although clearly defined for the future, strategic goals are a powerful tool for improving the efficiency of financial activities in the long run, as well as the basis for management decisions in all areas of financial development of the enterprise.

Strategic financial decisions Financial managers have a great responsibility in making effective decisions for the financial development of the enterprise. Unsuccessful financial decisions not only prevent the implementation of strategic financial decisions, but also reduce the level of financial potential achieved by the enterprise during its initial development. Therefore, strategic financial decisions should be left to the most specialized financial managers, who should be fully acquainted with the contradictions in the future financial development of the enterprise. A difficult stage in the strategic management system of the enterprise is to manage the implementation of the adopted financial strategy. According to the unanimous decisions of Western managers, it is much easier to formulate a strategic program of the enterprise in the field of strategic management than to ensure its implementation in practice. Therefore, the implementation of the financial strategy of the enterprise should pay more attention to the last days of the strategic period.

Information about authors:

Zhakupova Bakitgul – candidate of economic science, senior lecturer of the department «State Administration, finance and marketing», K. Zhubanov *Aktobe Regional University*. E-mail: bakitgul_75kz@mail.ru. <https://orcid.org/0000-0001-6965-6006>;

Toktarova Madina – senior lecturer of the department «State Administration, finance and marketing», K. Zhubanov *Aktobe Regional University*. E-mail: madinatoktarova@mail.ru. <https://orcid.org/0000-0002-3948-137X>;

Ibrasheva Almagul – master of economic sciences, senior lecturer of the department «Economy and management», K. Zhubanov *Aktobe Regional University*. E-mail: ibrasheva1975@mail.ru. <https://orcid.org/0000-0002-6998-762X>;

Nurgalieva Shinar – master of economic sciences, teacher of the department «Economy and management», K. Zhubanov *Aktobe Regional University*. E-mail: er.nurgalieva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3260-1666>;

Satymbekova Katira – candidate of economic sciences, Associate Professor of department «Management and marketing», M.Auezov South Kazakhstan University, E-mail: satymbekova72@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1437-5925>.

REFERENCES

Address of the First President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan dated January 27, 2012 «Socio-economic modernization - the main direction of development of Kazakhstan».

Address of the First President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan dated December 14, 2012 «Strategy» Kazakhstan - 2050 «A new political direction of the established state».

Bocharov V.V. Modern financial management / SPb. : Peter, 2004. P.389.

Brigham Y., Erhardt M. Financial management. 10th ed. / Translation from English. Edited by Dorofeev E. A. /SPb.: Peter, 2009. P.960.

Blank I.A. Fundamentals of financial management: scientific publication. vol. 2/3 ed., rev. and add. / M.: Omega-L, 2011. P.674.

Bakhramov Yu.M., Glukhov V.V. Financial Management: A Textbook for Universities, 2nd Edition, Third Generation Standard / SPb: Peter, 2011. P.496.

Dyusembaev K.Sh. Analysis of financial statements: textbook / Almaty: Economics, 2009. P.366.

Esengeldin B.S., Akbayev E.T. Financial management: textbook / Almaty: RPBK LLP “Daur”, 2011. P.298.

Kovalev V.V. Financial Management Course: Study Guide / 2nd ed. / M.: Prospect, 2010. P.480.

Kulpybaev S., Yntykbaeva S.Zh., Melnikov V.D. Finance: Textbook/- Almaty. Economics, 2011. P.540.

Kaderova N.N. Corporate finance: textbook/Almaty: Economics, 2008. P.376.

L. Maysigova, K. Satymbekova, A. Nurgaliyeva, Z. Imanbayeva, G. Kerimbek “Main ways to improve the financial condition of the enterprise”. Bulletin the National academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Volume 4, Number 386 (2020), 198-206. <https://doi.org/10.32014/2020.2518-1467.120>.

Madiyarova E.S., Suyeubayeva S.N. Financial Management. Training manual / Almaty: economy, 2009. P.262.

Mikhel E.E., Amirkhanov R.A., Zholmyrzayeva G.A. & Mukhametzhanova Zh.S. Corporate finance: textbook / Almaty. 2012. P.316.

Mamaeva L.N. Risk Management / tutorial / M.: Dashkov I.K., 2012. P.256.

Tepman L.N. Risk management in a financial crisis: tutorial / M.: UNITI-DANA, 2011. P.295.

Z.O. Imanbayeva, B. Taskarina, G. Demeuova, Zh. Baishukurova, M. Tleubergenova “Main directions of the company’s balancing structure observation decisions”. News of the national academy of sciences of the republic of kazakhstan Series of social and human sciences. Volume 6, Number 328 (2019), 167-173. <https://doi.org/10.32014/2019.2224-5294.226>.

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

- К.С. Абдикалык, К.Н. Абилдаева**
ОБУЧЕНИЕ РОМАНА Ш. БРОНТЕ О ЖЕНСКИХ СУДЬБАХ.....6
- М. Адилханұлы, З.С. Такуова, К.Н. Булатбаева**
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ГРАММАТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ И
СОЧЕТАЕМОСТИ СЛОВ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ РЕЧЕВОЙ
КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ.....17
- А.Б. Амирбекова, Г. Талгаткызы, Л. Уракова, К. Габитхан,
М. Абдрахман**
СПОСОБЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ МЕТОДОМ КЕЙС-СТАДИ.....30
- Баянбек Амантай**
ОБУЧЕНИЕ ОСНОВНЫМ КОНЦЕПЦИЯМ ОБЪЕКТНО-
ОРИЕНТИРОВАННОГО ПРОГРАММИРОВАНИЯ С
ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СРЕДЫ РАЗРАБОТКИ
GREENFOOT.....44
- Г.В. Валеева, Г.А. Степанова, И.П. Краснощеченко,
М.Р. Арпентьева, Спиженкова М.А., И.А. Подольская,
М.Е. Киричкова**
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ ДИАЛОГ
И ДИАЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ЛИЧНОСТИ.....65
- Р.И. Кадирбаева, Е.Б. Оспанов**
ОТКРЫТЫЕ ЗАДАЧИ - СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ
КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРАВДОПОДОБНОГО РАССУЖДЕНИЯ.....91
- А.А. Куралбаева, С.Б. Жахия, Г.Е. Абылова**
СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ УЧЕБНИКОВ НА РОДНОМ
ЯЗЫКЕ КАЗАХСТАНА И ТУРЦИИ.....104
- Л. Маликқызы, Х.Н. Жанбеков, А.Е. Сагимбаева, Л.А. Нұғманова**
ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ.....120

Г.С. Махарова
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО
ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ
ПО КЕЙС МЕТОДУ.....129

**М.М. Мырзалиева, Ж.Т. Тилекова, Х.К. Кидирбаева,
Г.А. Джамашова, А.М. Желдибаева**
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ
ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫХ ДИСЦИПЛИН: ГЕОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ
ПОДХОДЫ В ОБРАЗОВАНИИ.....148

**Н.А. Рахимжанова, Б.Н. Нусипжанова, Ш.С. Сұлтанбеков,
С.Ж. Арзымбетова, А. Құрманбаева**
ФОРМИРОВАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ
СТУДЕНТОВ-ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ В УСЛОВИЯХ
ВУЗА.....160

**Г.А. Ризаходжаева, М.М. Акешова, М.Б. Шайхыстамова,
С. Джаббарова**
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АРТ - ТЕРАПИИ
В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СПЕЦИАЛИСТОВ
СФЕРЫ ТУРИЗМА.....169

Г.Н. Смагулова
РЕЧЕВАЯ ЭТИКА ШКОЛЬНИКОВ: КОММУНИКАТИВНЫЕ
ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ.....185

А.М. Текесбаева, Ұ.А. Текебай
ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ
В УЧРЕЖДЕНИЯХ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....197

ЭКОНОМИКА

**А.Е. Агумбаева, А.Н. Ксембаева, Р.Б. Сартова, М.Ш. Кушенова,
А.К. Керимбек**
ТЕОРЕТИКА - КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ
В ИССЛЕДОВАНИИ ПРОБЛЕМ МОЛОДЕЖИ РК.....215

Р.К. Алимханова, Е.А. Абенова, З.Е. Намазбаева, Д.Е. Нурмуханбетова, Д.Ж. Ерсұлтанова МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦИОННЫХ СИСТЕМ.....	226
Д.С. Асан, Д.М. Хамитова, Э.М. Алиева КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА ДО И ПОСЛЕ ПАНДЕМИИ.....	246
А.А. Буртебаева, Г.К. Бекбусинова, Г. Тажбенова, С.А. Азылканова, Е.Ф. Киреева ПРОБЛЕМЫ ГАРМОНИЗАЦИИ НАЛОГОВОГО И ТАМОЖЕННОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ В СТРАНАХ ЕАЭС.....	262
А.Е. Егинбаева, А.Т. Карипова МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОЙ ПРОДУКЦИИ.....	273
Б.А. Жакупова, М.А. Токтарова, А.Ж. Ибрашева, Ш.Т. Нургалиева, К.Б. Сатымбекова ТАКТИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА НА ПРЕДПРИЯТИИ.....	287
З.О. Иманбаева, Х.Х. Кусаинов, И.Ш. Ажайпова, Г.М. Алдашова, А.А. Ниязбаева ПУТИ РЕАЛИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ И БЮДЖЕТИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ.....	300
А.Ж. Исмаилова, Л.Б. Аликулова, Н.Н. Нурмухаметов, А.Н. Ракаева, Е.В. Заугарова СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ОЦЕНКИ БЮДЖЕТНЫХ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	313

А.М. Касимгазинова, Д.З. Айгужинова, Р.Б. Сартова, К.Е. Хасенова, Г.К. Кенжетаева, Д.З. Ахунова ВЛИЯНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НА СТРАТЕГИЧЕСКУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР.....	327
А.Т. Кокенова, М.У. Бейсенова, А.Р. Шалбаева, Г.А. Мауленбердиева, Р.Н. Молдалиева ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА ЗЕРНА ЧЕРЕЗ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ.....	343
А.С. Кулембаева, Ж.К. Басшиева, А.А. Нургалиева, Г.С. Мукина, Г.Д. Баяндина, Б. Куанткан РЫНОК ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В РК.....	356
Л.А. Майсигова, Ш.У. Ниязбекова, Б.Ж. Акимова, Л.П. Молдашбаева, Б.А. Жуматаева ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИИ БЛОКЧЕЙН НА ФИНАНСОВО – БАНКОВСКУЮ СФЕРУ.....	376
Мария Теплюк ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ В DEST-МИРЕ.....	389
Ж. Мырзабек, Д.А. Амержанова, А.Ж. Зейнуллина, Л.З. Паримбекова, Д.Д. Ахметова, В. Есмагзам ПУТИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА.....	400
Н.М. Шеримова, Б.Н. Исабеков, Г.К. Демеуова, М.А. Глеубергенова, Г.К. Бейсембаева, Г.Д. Баяндина МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ АКТИВНОСТЬЮ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР В ПРОМЫШЛЕННОМ СЕКТОРЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	411

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

- К.С. Әбдіқалық, Қ.Н. Абилдаева**
Ш. БРОНТЕНІҢ ӘЙЕЛ ТАҒДЫРЫ ТУРАЛЫ РОМАНЫН ОҚЫТУ.....6
- М. Әділханұлы, З.С. Тақуова, К.Н. Булатбаева**
СТУДЕНТТЕРДІҢ СӨЙЛЕУ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ГРАММАТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАР МЕН
СӨЗ ТІРКЕСТЕРІНІҢ КЕЙБІР АСПЕКТІЛЕРІ.....17
- А.Б. Әмірбекова, Г. Талғатқызы, Л. Уракова, Қ. Ғабитхан,
М. Абдрахман**
ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСТАРДЫ КЕЙС-СТАДИ ӘДІСІМЕН ТИІМДІ
ПАЙДАЛАНУ ТӘСІЛДЕРІ.....30
- Баянбек Амантай**
GREENFOOT ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН ДАМУ ОРТАСЫН ҚОЛДАНА
ОТЫРЫП, ОБЪЕКТИГЕ БАҒЫТТАЛҒАН БАҒДАРЛАМАЛАУДЫҢ
НЕГІЗГІ ТҰЖЫРЫМДАМАЛАРЫН ОҚЫТУ.....44
- Г.В. Валеева, Г.А. Степанова, И.П. Краснощеченко, М.Р. Арпентьева,
М.А. Спиженкова, И.А. Подольская, М.Е. Киричкова**
МҮГЕДЕКТЕРДІҢ ПЛИХИКОТЕРАПЕВТИКАЛЫҚ ДИАЛОГЫ
ЖӘНЕ ДИАЛОГИЯЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛГІ.....65
- Р.И. Кадирбаева, Е.Б. Оспанов**
АШЫҚ ЕСЕПТЕР - ШЫНДЫҚҚА ЖАНАСЫМДЫ ОЙЛАУ
ҚҰЗЫРЕТТІЛГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ.....91
- А.А. Куралбаева, С.Б. Жахия, Г.Е. Абылова**
ҚАЗАҚСТАН МЕН ТҮРКИЯНЫҢ АНА ТІЛІ ОҚУЛЫҚТАРЫН
САЛЫСТЫРМАЛЫ ЗЕРТТЕУ.....104
- Л. Маликқызы, Х.Н. Жанбеков, А.Е. Сагимбаева, Л.А. Нұғманова**
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ
БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ
ҚҰЗЫРЕТТІЛГІ.....120

Г.С. Махарова
“КЕЙС” ӘДІСІ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП
МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН
ДАМУЫНДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....129

**М.М. Мырзалиева, Ж.Т. Тилекова., Х.К. Кидирбаева,
Г.А. Джамашова, А.М. Желдибаева**
ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІН
ЖЕТІЛДІРУ: БІЛІМ БЕРУДЕГІ ГЕОЭКОЛОГИЯЛЫҚ
ТӘСІЛДЕР.....148

**Н.А. Рахимжанова, Б.Н. Нүсіпжанова, Ш.С. Султанбеков,
С.Ж. Арзымбетова, А. Курманбаева**
ЖОО ЖАҒДАЙЫНДА ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГ СТУДЕНТТЕРДІҢ
ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....160

**Г.А. Ризаходжаева, М.М. Акешова, М.Б. Шайхыстамова,
С. Джаббарова**
ТУРИЗМ САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРҒА ШЕТ ТІЛДЕРІН
ОҚЫТУДА АРТ - ТЕРАПИЯНЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН
БАҒАЛАУ.....169

Г.Н. Смағұлова
МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ӘДЕБІ:
ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІК
ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....185

А.М. Текесбаева, Ұ.А. Текебай
ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІНДЕ ӘЛЕУМЕТТІК
ПЕДАГОГ ЖҰМЫСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ.....197

ЭКОНОМИКА

**А.Е. Агумбаева, А.Н. Ксембаева, Р.Б. Сартова, М.Ш. Кушенова,
А.К. Керимбек**
ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫ МӘСЕЛЕЛЕРІН ЗЕРТТЕУДЕГІ
ТЕОРИЯЛЫҚ-ТҰЖЫРЫМДЫҚ ТӘСІЛДЕР.....215

Р.К. Алимханова, Е.А. Абенова, З.Е. Намазбаева, Д.Е. Нурмуханбетова, Д.Ж. Ерсұлтанова АУМАҚТЫҚ ТАБИҒИ-РЕКРЕАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІ ДАМУҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	226
Д.С. Асан, М.С. Мурзамадиева, Э.М. Алиева ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСТІҢ ПАНДЕМИЯҒА ДЕЙІНГІ ЖӘНЕ ОДАН КЕЙІНГІ КОРПОРАТИВТІК ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІГІ.....	246
А.А. Буртебаева, Г.К. Бекбусинова, Г. Тажбенова, С.А. Азылканова, Е.Ф. Киреева ЕАЭО ЕЛДЕРІНДЕГІ САЛЫҚТЫҚ ЖӘНЕ КЕДЕНДІК ӘКІМШІЛІКТЕНДІРУДІ ҮЙЛЕСТІРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	262
А.Е. Егинбаева, А.Т. Карипова ӨНЕРКӘСІП ӨНІМІНІҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	273
Б.А. Жакупова, М.А. Токтарова, А.Ж. Ибрашева, Ш.Т.Нурғалиева, К.Б. Сатымбекова КӘСПОРЫНДА ТӘУЕКЕЛ-МЕНЕДЖМЕНТТІҢ ТАКТИКАСЫ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТТАРЫ.....	287
З.О. Иманбаева, Х.Х. Кусаинов, И.Ш. Ажайпова, Г.М. Алдашова, А.А. Ниязбаева КӘСПОРЫНДАРДА ҚАРЖЫЛЫҚ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ БЮДЖЕТТЕНДІРУ ЖҮЙЕСІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	300
А.Ж. Исмаилова, Л.Б. Әлікұлова, Н.Н. Нурмухаметов, А.Н. Рақаева, Е.В. Заугарова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА БЮДЖЕТТІК ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ.....	313
А.М. Касимгазинова, Д.З. Айғужинова, Р.Б. Сартова, К.Е. Хасенова, Г.К. Кенжетаева, Д.З. Ахунова ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУДЫҢ КӘСПКЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРДЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫНА ӘСЕРІ.....	327

А.Т. Көкенова, М.У. Бейсенова, А.Р. Шалбаева, Г.А. Мауленбердиева, Р.Н. Молдалиева БАСҚАРУ ПРОЦЕСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ АРҚЫЛЫ АСТЫҚ ӨНДІРУДІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ.....	343
А.С. Кулембаева, Ж.Қ. Басшиева, А.А. Нургалиева, Г.С. Мукина, Г.Д. Баяндина, Б. Куантқан ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК НАРЫҒЫНА ТАЛДАУ.....	356
Л.А. Майсигова, Ш.У. Ниязбекова, Б.Ж. Акимова, Л.П. Молдашбаева, Б.А. Жуматаева БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ҚАРЖЫ ЖӘНЕ БАНК СЕКТОРЫНА ӘСЕРІ.....	376
Мария Теплюк ДҮНИЕЖҮЗІЛІК КӘСІПОРЫНДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ.....	389
Ж.Мырзабек, Д.А. Амержанова, А.Ж. Зейнуллина, Л.З. Паримбекова, Д.Д. Ахметова, В. Есмағзам АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ ЖОЛДАРЫ.....	400
Н.М. Шеримова, Б.Н. Исабеков, Г.К. Демеуова, М.А. Глеубергенова, Г.К. Бейсембаева, Г.Д. Баяндина ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ӨНЕРКӘСІП СЕКТОРЫНДАҒЫ КӘСІПКЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТІН БАСҚАРУ МЕХАНИЗМІ.....	411

CONTENTS

PEDAGOGY

K.S. Abdiqalyq, K.N. Abildayeva

TEACHING A NOVEL ABOUT THE FATE OF A WOMAN
BY CH. BRONTE.....6

M. Adilkhanuly, Z.S. Takuova, K.N. Bulatbayeva

SOME ASPECTS OF GRAMMATICAL SKILLS AND WORD
COMPATIBILITY IN THE FORMATION OF STUDENTS ' SPEECH
COMPETENCE.....17

**A.B. Amirbekova, G. Talgatkyzy, L. Urakova, K. Gabitkhan,
M. Abdrahman**

WAYS OF EFFECTIVE USE OF LANGUAGE INTERNET
RESOURCES BY THE CASE STUDY METHOD.....30

Bayanbek Amantay

TEACHING MAIN CONCEPTS OF OBJECT-ORIENTED
PROGRAMMING USING GREENFOOT INTEGRATED
DEVELOPMENT ENVIRONMENT.....44

**G.V. Valeeva, G.A. Stepanova, I.P. Krasnoshchechenko,
M.R. Arpentieva, I.A. Podolskaya, M.A. Spizhenkova, M.E. Kirichkova**

PSYCHOTHERAPEUTIC RELATIONS IN INCLUSIVE
PSYCHOLOGICAL COUNSELING.....65

R.I. Kadirbaeva, E.B. Ospanov

OPEN TASKS - A MEANS OF FORMING COMPETENCE
OF PLAUSIBLE REASONING.....91

A.A. Kuralbayeva, S.B. Zhakhiya, G.E. Abylova

COMPARATIVE STUDY OF TEXTBOOKS IN THE NATIVE
LANGUAGE OF KAZAKHSTAN AND TURKEY.....104

L. Malikkyzy, H.N. Zhanbekov, A.E. Sagimbaiyeva, L.A. Nugmanova

ENVIRONMENTAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS
OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES.....120

G.S. Makharova FEATURES OF DEVELOPING LINGUODIDACTIC POTENTIAL OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS BY THE CASE METHOD.....	129
M. Myrzaliyeva, Zh. Tilekova, Kh. Kidirbayeva, G.A. Dzhamashova., A.M. Zheldibaeva IMPROVING THE METHODOLOGY OF TEACHING NATURAL SCIENCES: GEOECOLOGICAL APPROACHES IN EDUCATION.....	148
N. Rakhimzhanova, B.N. Nussipzhanova, Sh.S. Sultanbekov, S.Zh. Arzymbetova, A. Kurmanbaeva FORMATION OF PSYCHOLOGICAL CULTURE OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL PSYCHOLOGISTS IN THE CONDITIONS OF THE UNIVERSITY.....	160
G.A. Rizakhojayeva, M.M. Akeshova, M.B. Shaikhystamova, S. Jabbarova EVALUATION EFFECTIVENESS OF USING ART THERAPY IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO TOURISM SPECIALISTS.....	169
G.N. Smagulova SPEECH ETHICS OF SCHOOLCHILDREN: COMMUNICATIVE FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS.....	185
A.M. Tekesbayeva, U.A. Tekebay FEATURES OF THE WORK OF SOCIAL EDUCATORS IN ADDITIONAL EDUCATION INSTITUTIONS.....	197

ECONOMICS

A.E. Agumbaeva, A.N. Ksembayeva, R.B. Sartova, M.Sh. Kushenova, A.K. Kerimbek THEORETICS - CONCEPTUAL APPROACHES IN RESEARCH OF PROBLEMS OF YOUTH OF RK.....	215
---	-----

R.K. Alimkhanova, E.A. Abenova, Z.E. Namazbaeva, D.E. Nurmukhanbetova, D.J. Yersultanov METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ECOLOGICAL AND ECONOMIC EFFICIENCY OF INVESTMENTS IN THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL NATURAL AND RECREATIONAL SYSTEMS.....	226
D.S. Asan, M.S. Murzamadiyeva, E.M. Alieva CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES BEFORE AND AFTER THE PANDEMIC.....	246
A.A. Burtebayeva, G.K. Bekbusinova, G. Tazhbenova, S.A. Azylkanova, A. Kireyeva ISSUES OF HARMONIZATION OF TAX AND CUSTOMS ADMINISTRATION IN THE EEU COUNTRIES.....	262
A.E. Yeginbayeva, A.T. Karipova METHODOLOGY FOR ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF INDUSTRIAL PRODUCT.....	273
B. Zhakupova, M. Toktarova, A. Ibrasheva, Sh. Nurgalieva, K. Satymbekova RISK MANAGEMENT TACTICS AND STRATEGIC DIRECTIONS IN THE ENTERPRISE.....	287
Zh. Imanbayeva, H. Kusainov, I. Azhaipova, G. Aldashova, A. Niyazbayeva WAYS OF IMPLEMENTATION OF THE FINANCIAL PLANNING AND BUDGETING SYSTEM IN THE ENTERPRISE.....	300
A.Zh. Ismailova, L.B. Alikulova, N.N. Nurmukhametov, A.N. Rakayeva, E.V. Zaugarova IMPROVEMENT OF THE SYSTEM OF EVALUATION OF BUDGET INVESTMENT PROJECTS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	313

A. Kassimgazina, D. Aiguzhina, R. Sartova, K. Khassenova, G. Kenzhetayeva, D. Akhunova THE IMPACT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT ON THE STRATEGIC STABILITY OF BUSINESS STRUCTURES.....	327
A.E. Kokenova, M.U. Beisenova, A.P. Shalbayeva, G.A. Maulenberdieva, R.N. Moldaliev IMPROVING THE EFFICIENCY OF GRAIN PRODUCTION BY IMPROVING MANAGEMENT PROCESSES.....	343
A. Kulembayeva, Z. Basshieva, A. Nurgaliyeva, G. Mukina, G. Bayandina, B. Kuantkan ANALYSIS OF THE INTELLECTUAL PROPERTY MARKET IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	356
L.A. Maisigova, Sh.U. Niyazbekova, B.Zh. Akimova, L.P. Moldashbayeva, B.A. Zhumatayeva IMPACT OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY ON THE FINANCIAL–BANKING SPHERE.....	376
Mariia Tepliuk ENSURING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE IN THE DEST WORLD.....	389
Zh. Myrzabek, D. Amerzhanova, A. Zeinullina, L. Parimbekova, D. Akhmetova, V. Yesmagzam WAYS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX.....	400
N.M. Sherimova, B.N. Isabekov, G.K. Demeuova, M.A. Tleubergenova, G.C. Beisembayeva, G.D. Bayandina MECHANISM FOR MANAGING INNOVATIVE ACTIVITY OF BUSINESS STRUCTURES IN THE INDUSTRIAL SECTOR OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	411

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Редакторы: *А. Ботанқызы, Р.Жәліқызы, М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 30.04.2022.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 2.